

100-річчя

підготовки охоронців
правопорядку у Харкові

1917-2017 рр.

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний посібник

Харківський національний університет внутрішніх справ
Факультет № 1

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний посібник

До 100-річчя підготовки
охоронців правопорядку у Харкові

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, доцента В.В. Сокурєнка*

Харків 2017

УДК 351.74 (075) (477)
ББК 67.9 (4УКР) 301.163я73
3 19

Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 30.08.2017)
Навчальний посібник підготовлено у межах науково-дослідної теми
«Удосконалення системи правоохоронних органів щодо забезпечення
фінансово-економічної безпеки України» (№ державної реєстрації 0116U006814)

Рецензенти:

Клюєв Олександр Миколайович – директор Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України.

Куліш Анатолій Миколайович – директор навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України.

Комзюк Анатолій Трохимович – професор кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

3 19

Законодавче забезпечення правоохоронної діяльності : навчальний посібник (до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку у Харкові) / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка. – Х. : Стильна типографія, 2017. – 1164 с.

ISBN 978-617-7602-01-8

У навчальному посібнику представлено методичні рекомендації, пропозиції і зауваження до проектів нормативно-правових актів та наукові роз'яснення окремих положень чинного законодавства, розроблені фахівцями Харківського національного університету внутрішніх справ.

Наукові праці, що включено до навчального посібника, безпосередньо стосуються питань удосконалення форм і методів діяльності слідчих та інших підрозділів органів Національної поліції України.

Для працівників органів Національної поліції України, науковців, викладачів, ад'юнктів, аспірантів, докторантів, курсантів, студентів та слухачів навчальних закладів юридичного профілю, а також усіх, хто цікавиться питаннями удосконалення діяльності органів Національної поліції України і інших органів правопорядку.

УДК 351.74 (075) (477)
ББК 67.9 (4УКР) 301.163 я73

ISBN 978-617-7602-01-8

© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017
© В.В. Сокурєнка, О.М. Музичук та ін., 2017

ЗМІСТ

Вступне слово.....18

РОЗДІЛ 1 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- Сокурєнко В.В., Безпалова О.І., Бугайчук К.Л.
Науково-методичні рекомендації щодо запобігання конфлікту інтересів в діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування19
- Бурдін М.Ю., Коровайко О.І., Бугайчук К.Л., Гладкова Є.О., Лисенко А.М., Лозова С.М., Малиновська Т.М., Федосова О.В.
Науково-методичні рекомендації щодо виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтею 317 Кримінального кодексу України, в умовах нового кримінального процесуального законодавства.....52
- Фролов Ю.М., Бугайчук К.Л., Галкін Д.В., Гладкова Є.О., Книженко С.О., Кобзева Т.А., Лозова С.М., Малиновська Т.М., Михальський О.О., Святокум І.О., Федосова О.В.
Науково-методичні рекомендації щодо особливостей призначення і проведення експертизи стосовно визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням.....139
- Клочко А.М., Музичук О.М., Бугайчук К.Л., Гарна-Іванова І.О., Глобенко Г.І., Грітчина В.Ю., Даниленко А.В., Корнієнко В.В., Кочура О.О., Михайлова Ю.О., Цвіркун Н.Ю., Шульга А.М.
Науково-методичні рекомендації щодо особливостей розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України192
- Бандурка О.М., Загуменна Ю.О.
Методичні рекомендації щодо основ етичних норм поліцейської діяльності279
- Юхно О.О., Абламський С.Є., Бондаренко О.О., Глобенко Г.І., Книженко С.О., Матюшкова Т.П., Романюк В.В., Сичов С.О., Терещук С.С., Чича Р.П.
Методичні рекомендації щодо особливостей проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції під час досудового розслідування327

Юхно О.О., Коровайко О.І., Даниленко А.В., Захарченко О.В.
Пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рекомендацій Європейського Союзу з виконання Україною плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно уточнення підслідності органів досудового розслідування»682

Корж В.П., Слінько С.В., Юхно О.О., Абламський С.Є., Бондаренко О.О., Даниленко А.В., Єдин Р.В., Захарченко О.В., Кочура О.О., Лубенцов А.В., Наумова А.О., Романюк В.В., Рось Г.В., Сичов С.О., Соловійова О.Є.
Пропозиції щодо внесення змін та доповнень до положень чинного Кримінального процесуального кодексу України.....699

Ільченко О.В., Кавун С.М., Юртаєва К.В.
Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 187 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за вчинення розбійних нападів», поданого на розгляд Верховної Ради України народним депутатом України А.Ю. Герашенко (реєстр. № 1189 від 02.12.2014).....855

Васильєв А.А., Грітчина В.Ю., Пироженко О.С.
Пропозиції та зауваження до проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального та Цивільного кодексів України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні», поданого на розгляд Верховної Ради Кабінетом Міністрів України (реєстр. № 2541а від 28.08.2015) 858

Салманова О.Ю., Борко А.Л., Джафарова О.В., Фелик В.І., Бугайчук К.Л., Панова І.В.
Пропозиції Харківського національного університету внутрішніх справ до проекту Закону України «Про адміністративну процедуру», підготовленого Міністерством юстиції України 861

Марчук М.І.
Пропозиції до законопроекту «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України»..... 889

Васильєв А.А., Грітчина В.Ю., Пироженко О.С.

Пропозиції та зауваження
до проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального та
Цивільного кодексів України щодо вдосконалення інституту
спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її
застосуванні», поданого на розгляд Верховної Ради Кабінетом Міністрів
України
(реєстр. № 2541а від 28.08.2015)

Побудова України як демократичної правової держави, системне реформування та переорієнтація усіх сфер життя українського суспільства на світові стандарти в частині утвердження та забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, обумовлює активне подолання негативних процесів та усунення шкідливих наслідків, які виникають чи можуть виникнути в суспільстві. Одним із головних завдань, які постають перед державою на цьому шляху є вироблення дієвих механізмів запобігання та протидії корупції. Його виконання, у свою чергу, неможливе без чітко сформованої науково обґрунтованої стратегії, яка знаходить своє втілення в чинному законодавстві. Саме цей напрям діяльності, пов'язаний з удосконаленням чинного кримінального і цивільного законодавства, реалізується шляхом внесення змін та доповнень до Кримінального та Цивільного кодексів України, а його формою є, зокрема, поданий на розгляд проект Закону «Про внесення змін до Кримінального та Цивільного кодексів України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні».

З метою визначення відповідності проекту закону чинному кримінальному законодавству та сучасній доктрині кримінального права, кафедрою кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства ХНУВС, було проаналізовано законопроект та сформульовано такі висновки та пропозиції.

1. Слід погодитися з висновками експертів Головного науково-експертного управління, що виходячи зі змісту та назви законопроекту, його метою є вдосконалення процедур здійснення конфіскації задля уникнення корупційних ризиків, а тому правильним було б запропонувати внесення змін не тільки до матеріального, а й до процесуального законодавства. Оскільки наявність у КК України норми, яка визначає підстави застосування спеціальної конфіскації без удосконалення процедури її реалізації, призведе до значних труднощів у правозастосуванні.

2. У проекті закону вказано, що спеціальна конфіскація застосовується за умови вчинення 1) будь-якого злочину або 2) суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки злочину, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу.

Указане дає підстави зробити такі висновки (альтернативно):

А) Або допущено термінологічну помилку у визначенні випадків, у яких може бути застосовано спеціальну конфіскацію: словосполучення будь-який злочин у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України) означає те ж саме, що і словосполучення суспільно небезпечне діяння, що містить ознаки злочину (складу злочину), передбаченого Особливою частиною цього Кодексу. Використання цих словосполучень альтернативно є недоцільним.

Б) Або маються на увазі два різних, з юридичної точки зору, випадки застосування термінів: 1) будь-який злочин (діяння, що містить склад злочину) або 2) суспільно небезпечне діяння, що містить ознаки злочину, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу (діяння, що не має усіх ознак складу злочину).

Виходячи з буквального тлумачення цього положення, можна зробити висновок про можливість застосування спеціальної конфіскації як до особи, що вчинила злочин, так і до особи, що вчинили діяння, що має лише окремі ознаки злочину (формально містить ознаки діяння описаного в Особливій частині КК України) та не має усіх ознак складу злочину. Такий підхід до формулювання положень закону про кримінальну відповідальність є не коректним, не відповідає напряду з виконання завдання КК України (у ч. 2 ст. 1 КК України (Завдання Кримінального кодексу України) вказано, що «... Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили») та не забезпечує встановлення підстави кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 2 (Підстава кримінальної відповідальності) вказано, що «Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину...»).

Положення закону у такому виді буде передбачати можливість застосування покарання чи інших заходів кримінально-правового впливу (спеціальна конфіскація визначається у доктрині кримінального права як специфічний вид кримінального покарання чи захід кримінально-правового впливу, що застосовується поряд із покаранням) також і до осіб, яких взагалі не може бути визнано винними чи невинними у вчиненні злочину (наприклад, осіб, які не досягли віку з якого настає кримінальна відповідальність, неосудних тощо) та які кримінальній відповідальності не підлягають.

У зв'язку з цим, у проекті Закону доцільно залишити лише вказівку на вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки складу злочину, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу чи суспільно небезпечного діяння, що містить ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого КК України.

3. У законопроекті пропонується виключити із санкцій статей Особливої частини КК України (статті 176, 177, 201, 203-1 та ін.) положення про

конфіскацію предметів, знарядь, засобів вчинення відповідних злочинів, замінивши такий вид конфіскації на «спеціальну конфіскацію». При цьому, спеціальну конфіскацію можна буде застосовувати за вчинення будь-якого злочину, передбаченого Особливою частиною КК України, незалежно від того, чи передбачено такий захід кримінально-правового характеру в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Указане дає підстави зробити такі висновки:

А) Спеціальна конфіскація може бути застосована, у тому числі, за вчинення злочину невеликої тяжкості чи середньої тяжкості, що означало б запровадження явно надмірної кримінальної репресії, на що було вказано експертами Головного науково-експертного управління.

Б) Спеціальна конфіскація може бути застосована і за вчинення інших злочинів крім тих, до санкцій яких буде внесено зміни законопроектом. Вказане може призвести до зловживань у сфері правозастосування: відповідно до положень сучасної доктрини кримінального права предмет злочину – це матеріальний предмет або нематеріальний об'єкт, який має інтелектуальну чи майнову цінність, з приводу якого або шляхом дії щодо якого вчинюється злочин. Предмети злочину, у більшості випадків, не належать злочинцю, а є власністю осіб, що визнаються потерпілими від злочину (зокрема, у випадку вчинення злочинів проти власності). Такий припис у законі про кримінальну відповідальність, про конфіскацію цих предметів, буде спрямований проти невинних осіб, при цьому досить часто – проти потерпілих. Так, наприклад, може скластися ситуація, коли при спеціальній конфіскації буде вилучено майно, що було предметом крадіжки – майно потерпілого (власника майна) буде примусово безоплатно вилучено у власність держави.

У зв'язку з цим, у проекті Закону доцільно залишити вказівку на конкретні склади злочинів (статті або частини статей) у випадку вчинення яких можливим є застосування спеціальної конфіскації, при цьому доповнити санкції цих статей указаним заходом.

Висновок: необхідність та доцільність внесення змін до Кримінального кодексу України в частині посилення відповідальності за корупційні прояви є достатньо аргументованими, разом з цим, форма та зміст змін та доповнень до КК України потребують доопрацювання з урахуванням зроблених пропозицій та зауважень.